

פרשת חיי שרה

תשפ"ה

גיליון 237

א לעבטיגער שפּת

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

לנצל את הטוב שבכל יום

אינו דומה נייר חלק - לנייר מחוק...

מחר - זה דחיה רחוקה מאוד

הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר (ספר דיבורי אמונה ד') היה מעודד בנועם שיחו על הנחיצות וההזדמנות של יום זה דייקא: הלשון מחר אינה בהכרח למחרת היום, כי מצינו גם "מחר" שפירושו "לעתיד" שהוא לעתיד לבוא, כלשון המובא בחז"ל (עירובין כב). "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". כי תיבת "מחר" יש במשמעותה - עידן רחוק, דחיה רחוקה...

וכאשר האדם דוחה איזה עשייה דקדושה ל"מחר", ואינה מזדרז לעשותה היום - יכול להיות שפנימיות כוננתו היא דחיה לאחר זמן, ולא מחר כפשוטו... אסור לנו לעולם להשתמש עם ה"מחר", אלא כל יום לראות רק את היום הזה ולא יותר. להרגיל עצמנו לומר "היום" ולא "מחר".

הבה לא נרמה את עצמינו, האמירה "מחר", היא לא פעם דחיה לגמרי - דחיה מוחלטת... והשכל בזה: כי אם היום אני דוחה ואומר "מחר", על אחת כמה וכמה שמחר גם כן אומר "מחר", ואדחה ליום אחר ויותר רחוק, עד אין סוף. על כן צריך תמיד לומר "היום" ולא "מחר", כמו שאנו אומרים בזמירות של שבת: "ואם יצא חובת היום אשרי לו".

אם אפשר לעשותה היום למה נעשנה מחר?

ננצל את הטוב של כל יום בתורה, במצוות ובעשים טובים ובכל מלאכת עבודת הבורא, וכך נזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, שיקויים בנו לאורך ימים ושנים את ה"בא בימים". אריכות ימים בשילוב ימים מלאים.

נעשה הכל - לא לדחות למחר, בכדי שלא נפסיד את הכל.

"אם תעזבני יום יומיים אעזבך" אומרים חכמינו, לא נדחה ולא נתמהמה, בל נהיה מאלו האומרים 'אם אפשר לעשותה מחר למה נעשנה היום', נשנה פתגם זה בהיפוכו: 'אם אפשר לעשותה היום למה נעשנה למחר', ננצל את היום, השעה והזמן שאנו עומדים בו, וכך הרווחים של ימי חיינו יהיו בידינו.

שירת הפרשה

"וַיִּאְבְּרֶהֶם זָקוֹן בְּיָמֵיהֶם"
יָמִים אֲרָכִים - מְלֵאִים וְשְׂלֵמִים.
יָמֵי חַיֵּי הָאָדָם מְדוּדִים וְסִפּוּרִים הֵמָּה
בְּכָל יוֹם עָלְיוֹ לְמַצֵּא בּוֹ אֶת הַתְּרָכָה וְהַמְעָלָה.
הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמְעוּ נֶאֱמַר בְּתוֹבִים
לְמַלְאוֹת דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּדַבְרִים נְאֻחִים.
הַדְחִיָּה לְמַחֵר מִתְחַבְּלֵי הַיָּצָר בְּמִלְחָמָה
לְבָלֵי לְמַלְאוֹת חוֹבַת הַיּוֹם בְּעֶשְׂתָּהּ.

בפרשתנו אנו קוראים את הפסוק: "ואברהם זקן בא בימים". במדרש (ילקוט שמעוני כג) דורש על פסוק זה: 'ואברהם זקן בא בימים, זקן זה שקנה שני עולמים, יש לך אדם שהוא בזקנה, ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה'.

כי גם אדם שחי שנים רבות, אם לא השלימם כראוי הוא נקרא 'זקן' - אך הוא לא 'בא בימים'. על אברהם אבינו - העידה התורה שכל ימיו היו מלאים, ולכן כתוב בו גם זקנה וגם ימים. מעשה אבות סימן לבנים - פסוק זה מלמדנו הוראה לימי חיינו, לנצלם כראוי. וכך הם דברי ה'זוהר' (נשא דף קכ"ג) - מובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (פ"ה): יש "טוב" הגנוז בכל יום, אך לטוב הזה יש גדר מבחוק, שהם כלל המניעות שלא נותנים לאדם להיכנס בו. אולם באברהם אבינו נאמר: "ואברהם זקן בא בימים" שכל ימיו היו שלמים, כי הוא נכנס לטוב הגנוז השייך לכל הימים. ומסיים שם: שגם אם האדם אינו ראוי לזה, אך ברצון וחשק להיכנס אל הטוב הגנוז, אזי אע"פ שעדיין לא זיכך עצמו כ"כ הוא זוכה, שיתחתו לו הטוב של הימים ולהיכנס אליהם.

היום ולא מחר!

ב'ליקוטי מוהר"ן' (רע"ב) מבאר ומחזק את האדם לנצל דייקא אותו היום ולא לדחותו למחר, וזה לשונו: "היום אם בקולו תשמעו (תהלים צ"ה), זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרכותו, צריך שלא יחשב מיום לחברו כמובא בספרים, וכן בעבודתו יתברך לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו השעה, כי כשרוצים להיכנס בעבודת ה', נדמה לאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לישא משא כבד כזו. אבל כשיחשוב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום, לאמור: מחר אתחיל, מחר אתפלל בכוונה ובכוח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. וזהו: היום אם בקולו תשמעו, 'היום' דייקא, והבן".

ואפשר להסמיק לכך מאמר חז"ל: "וישוב יום אחד לפני יום מיתתך", שגם יום אחד של תשובה אמיתית יש בכוחה לכפר ולזכות את האדם ליום הדין, כדברי המפרשים. דזה מראנו כוחו של יום מהו!

יודי באותו יום בכדי שלא ייכתב...

ידוע היה החפץ חיים זצ"ל, בעבודתו: 'חשבון הנפש', כשיום יום היה עורך חשבון נפשו, ויודי על כל מה שהיה במשך היום. כששאלוהו פעם תלמידיו למה אין הוא יכול לדחות את החשבון הנפש של היום למחרת? השיב: הרי מובא בחז"ל, שבכל לילה כשנשמתו של האדם עולה למעלה נכתבים כל מעשיו, אולם אם האדם מתוודה ומתחרט על מעשיו הם נמחלים לו ואינם נכתבים בכלל, אם כך יוצא - שאם אמתיך עד ליום המחרת, אף שאתוודה ואתחרט הרי הם כבר כתובים, וגם אם ימחקו, הרי

פניני פרשה

"גר ותושב אנכי עמכם" (כג, ד)
הקדים בתיבת. "גר" יעויין בפרש"י ב' פירושים ע"כ. ואפ"ל ע"פ המובא בזוהר הק' (יתרו ס"ט) שבזמן שיתרו התגייר נחעלה כבוד השי"ת. כי עיקר התעלות והתגלות כבודו שהרחוקים יודעים ממנו ית' (ליק"מ י). והרי עיקר עבודתו של אברהם אבינו היה לגיר ולקרב את הרחוקים ולהכניסם תחת כנפי השכינה שאירחם והודו וברכו להשי"ת. וזה מה שהתחיל בדבריו: "גר" שכוונתו בקבורת שרה במערת המכפלה - היא עבור התגלות כבוד השי"ת, שהאיר שם אור גדול, כמובא (זוהר חדש נח, ליק"מ י"ז) שמקום מערת המכפלה, הוא שער גן עדן, שדרך שם עולין על הנשמות ואורו גדול מאוד.

"בכסף מלא יתננה לי" (כג ט)
אפ"ל בדרך רמז; דאם אדם מוציא הוצאות עבור מצוות הם חוזרים אליו, וכמובא עה"פ (דברים כד, ג): 'ולך תהיה צדקה', שהמעות שהאדם נותן לצדקה ולמצוות הוא בעצם נותן לו את זה. וזהו: 'ויתן לי'. ואפשר להוסיף שלכך יש טעם של 'קדמא ואזלא' על 'כסף מלא' - שהמעות הולכים וחוזרים.

"ויקם שדה עפרון" (כג יז)
עפרון' רומז על עפרוריות - וכנאמר אצל הנחש שמשם שורש הרע 'ונחש עפר לחמו'. ו'בליקוטי הלכות' (תפילין ה מ): 'עפרון הוא בחינת עפר, בחינת הרע הנאחז ביסוד העפר, שהוא בחינת (ישעיה ס"ה): 'ונחש עפר לחמו, בחינת (בראשית ג') ועפר תאכל וכו', שהוא בחינת עצבות ועצלות וכבידות, הנמשך מהרע שבסיוד העפר שהוא עיקר נשיכת הנחש כמו שאמר רבינו ז"ל על הפסוק ונחש עפר לחמו (סימן קפ"ט)'.
וזהו 'ויקם שדה', שגם בתוך הכבדות והקושי - בתוך העפרוריות, יש להכניס שם את ה'ויקם' - הצמיחה וההתעלות, וכדברי רש"י על 'ויקם' - 'תקומה הייתה לו'.

כן אפשר להוסיף: 'ויקם' שהתקומה היא ע"י שדה עפרון' שזורעים בשדה גרעינים קטנים - נקודות טובות - בתוך העפרוריות, שע"י ראית הטוב באה התקומה (וכמובא בליק"מ רפב). ובדברי ה'זוהר' שאברהם ראה בשדה זו את שער גן עדן.

"וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב" (כג יז)
מפירוט הכתוב שכל 'אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב' נוכל ללמוד הא מובא בזוהר (שמות ה'). שאם היו יודעים גדולתו של יעקב: 'הו מלחמי עפרא תלת פרסי, קריב לקבריה'. ואפשר להוסיף "אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב" בגימטריא: 'הו מלחמי עפרא תלת פרסי' (עם האותיות והתיבות), רמז לקדושה הגבוהה מסיב המערה.

הַמְיָשׁךְ פְּנִינֵי פְּרִשָּׁה

סִפּוּרֵי פְּרִשָּׁה בְּמִשְׁנַת רִבֵּיהֶן מוֹהֲרֵין מְבַרְסֵלְב וּתְלַמִּידוֹ זִי"ע

"ולבכותה" (בראשית כג ב)

בכיינתו של רבי אהרן - רב העיר ברסלב !

כשרבי נתן בא לרבי בתחילת התקרבותו, שלחו הרבי בשליחות לרבי אהרן - הרב מברסלב. נכנס רבי נתן לר' אהרן דער רב עם השליחות, בחזרתו, בעת שנכנס לרבי שאלו הרבי: "וואס טוט דאָרשן מין אהרעלע?" - "מה מעשיו של אהרעלע שלי?" ענה רבי נתן ואמר: "איך האָב אים געטראָפֿן זיין מיט פּאַרזווינטע אויגן!" - "מצאתיו יושב עם עינים בוכיות!" רבי אהרן היה גאון עולם, שר התורה! הם היו שולשלת דורות של גאונים! "רבי הירש לייב הרב" (בנו של רבי אהרן). "רבי אהרן הרב". "הרב מטשעהרין" (בנו של ר' הירש לייב). גאונים, גאונים! "מצאתיו יושב עם עינים בוכיות", רב גאון - באמצע היום הוא יושב עם עינים בוכיות! ענה הרבי ואמר: "אויף אים איז געוואָרטן גענואָרטן 'כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן!' - "עליו נאמר 'כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן'!" בעת שהכהן הגדול יוצא מקדשי הקדשים, מתאר הפייטן (בפיוט שאומרים במסוף יום כיפור אחר סדר העבודה) כיצד האירו פניו, "כאהל הנמתח...". "כברקים היוצאים מזיו החיות...". "כגודל דגילים...". וכך אנו עוד אומרים: "כיושב בסתר לחלות פני מלך" - כאחד שמתיישב בפניה להתחנן לפני ה' יתברך - כך היו נראים פניו של הכהן גדול בצאתו מקדשי הקדשים! זוהי אכן המטרה, לשמה שלח הרבי את רבי נתן - כדי שיפגוש יהודי גאון, רב, יושב באמצע היום עם עינים בוכיות! היכן רואים רב גאון שיושב ועיניו בוכיות? ! אכן למטרה זו שלחו הרבי! היה זה בתחילת התקרבותו של רבי נתן, גם רבי נתן היה יהודי גאון - שיראה בעיניו שיכולים להיות גאון בתורה ולכהן כרב, ואף על פי כן לשבת באמצע היום עם עינים בוכיות! (נ"פ טעם זקנים להרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל)

"אחותנו את היי אלפי רבבה" (בראשית כד ט)

'תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם, הרבה ארבה את זרעך' (רש"י)

ואת עוד תזכי לבני בניכם... !

כמה בנים נולדו לה לאדל הצדקנית בת רבינו, אך למרבה הצער והתונה - לא זכתה לנחת מהם. לדיה נסתלקו לעולמם על פניה. צערה הגדול היה ללא נשוא, והייתה מרבה בתפילה שתזכה לוולדות חיים, לגדלם ולחנכם ולרוות מהם נחת. ואף הייתה מפצירה ובוכה לאביה, שיברך אותה בדורות ישרים ומבורכים. היה זה פעם כשבא רבנו לנחם אותה ואת בעלה רבי יוסקא כשישבו "שבעה" על בנם שהסתלק באביו, פנה אליהם רבנו ואמר להם דברי תנחומיו: "העולם עוד יקנאו בכם, בבניכם ובבני בניכם!" - "די וועלט וועט נאך מקנא זין אין איינערע קינדער און איינערע קינדס קינדער!" ולאחר מכן פנה עם פניו הקדושות - לעבר חתנו רבי יוסקא ואמר לו: "אתה עוד תזכו לבנים", ובפנותו לעבר בתו אמר לה: "ואת עוד תזכי לבני בנים". ודברי רבינו התקיימו במלואם, כשלהרי יוסקא נולד אחר כך בן - הוא רבי אברהם בער'ניו, ובת אחת, ואחר-כך נפטר. ואדל זכתה לראות בנים טובים, וכן זכתה לאריכות ימים יותר מכל אחיותיה, נולדה בסוף שנת התק"מ, ונסתלקה בשנת תרל"ד, כברכתו של רבנו.

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" (בראשית כד טז)

תפילתו והשבון נפשו של רבי יוסף יונה לפנות ערב

איש צדיק ותמים היה רבי יוסף יונה - צעיר בניו של מוהר"ת. כנחמד מביניו של רבי נתן - ירש מאביו את דרכי ה"תמימות" של אביו הגדול שבלטו בכל מעשיו ודרכיו. מעולם לא ראוהו יושב בטל, תמיד, שכל שעה ועת ישב בדביקות עצומה, רכון על שיעוריו הקבועים ועסוק בעבודותיו התמות והישרות, כשתמימות ופשיטות אופפות את כל הנהגותיו. אף הוא גם היה מ"מאיר דחושבנא". וכך היה מספר מדרכו בקודש - חתנו הגאון החסיד רבי אברהם שטרנהארץ, שמדי יום ביומו לפנות ערב בהגיע בין השמשות, היה יוצא - לחצר בית המדרש, פורש לאיזה פינה, לשם התבודדות והתבוננות פנימית יחד עם חשבון הנפש, והחל מחשב חשבוניו היומי בטענה לעצמו: "מיט וואס איז מיר אָנעך דער טאג? וואס? מיט וואס? - במה עבר עלי היום? במה? וכך בגניחה עמוקה, היה מפטיר את יומו העמוס החולף ועובר בתורה ועבודה. וכבר ידעו באי בית המדרש, בעת רד היום, כי הנה הולך הוא ר' יוסף יונה להיפרד מן ה"יום..." והיו ממליצים עליו את הפסוק: "תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, צדיק וישר הוא."

"אם יש את נפשכם...ופגעו לי בעפרון בן צחר...ויתן לי את מערת המכפלה" (כג ח ט)
'את נפשכם' פרש"י 'רצונכם', דהו העבודה הראשונה לקבלת הברכה, הרצונות, וכמובא בליקוטי מוהר"ן (תורה לא) שעיקר התהוות הנפש הוא ע"י הרצון. (ויעוין בליקוטי תורה' להאריז"ל תולדות מ"א. ש'רצון' הוא 'נוצר' והוא מידת החסד. דהו מידתו של אברהם).
 לאחר מכן 'ופגעו לי' - פגיעה לשון תפילה, וכמובא על הפסוק 'ויפגע במקום' דבכוח התפילה ממשיכים את השפע. ולאחמ"כ 'ויתן לי' שזה נהיה שלו ב'שכל הנקנה', דהא זה הגיע אליו ע"י תפילה ורצונות.

"ביני ובינך מה היא" (כג ט"ו)

הבדל בין עפרון לאברהם אבינו, היא במידת "מה" שעפרון היה לו גאווה, וכדברי רש"י שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה, ולעומתו מידתו של אברהם אבינו, היא 'הענוה', וכדברי המשנה (אבות ה ט) על מי שיש בו רוח נמוכה ונפש שפלה, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו. וזהו: "ביני ובינך מה היא" - שההבדל הוא במהות "מה".

'ה' א' השמים אשר לקחני מבית אבי...ואשר דיבר לי...ואשר נשבע לי' (כד ז)

שלבי ההתקרבות להקב"ה כביכול, בריש; "לקחני" - להתמסר להקב"ה, לאחר מכן "ואשר דיבר לי" התחברות יותר פנימית בכוח הדיבור, ולאחמ"כ "ואשר נשבע לי" קשר חזק של שבועה.

"הקרה נא לפני היום" (כ"ד י"ב)

אפשר לדייק בתיבת "היום" שאין לדחות ולעכב את השידוך שמא יקדמנו אחר, ואפילו בתשעה באב עצמו מותר לעשות אירוסין. (שו"ע תקנ"א ב) וזהו הדיוק של: היום.

"הקרה נא לפני היום" (כ"ד י"ב)

לפני מלשון - קודם, וזהו מרומז בכאן שהקדים תפילתו, כמובא רבות בחז"ל ובספח"ק שיש להקדים תפילה לפני כל דבר ופעולה שעושים, ובפרט בזיווג האדם. ובדבריהם (מ"ק יח). שמא יקדמנו אחר ברחמים. וכן אפשר לדייק "לפני", שהתפלל מוקדם כבר בתחילת היום, וכמובא בחז"ל ובספרי הלכה וחסידות שיש להקדים את התפילה, ולבי לעשות שום עיסוק קודם התפילה.

"ויאמר ברוך ה' א' אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני" (כ"ד, כ"ז)

כשאליעזר הודה לקב"ה דהו עבודת התפילה - דהא תפילה יש בה ב' חלקים בקשה והודאה (ליק"מ ב) הזכיר "חסדו ואמתו" - שהם ב' יסודות לקבלת התפילה.

חסד - הוא ענין ההודאה. ובחז"ל (ברכות ה): "העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים" ועיקר התפילה זה חסד ומתנת חינוס. ואמתו - סובב על 'בקשה' שצריכה להיות באמת, וע"כ תפילתו מתקבלת, "לכל אשר יקראוהו באמת", וכמובא בליק"מ (ט ק"ב) שעיקר התפילה שיתפלל האדם באמת, וע"ז נפתחים לו השערים.

"ויצא יצחק לשוח בשדה" (כ"ד טג)

בדברי רש"י 'לשון תפילה ישפוך שיחו', ואפשר להוסיף 'לשוח ב'שדה' ר"ת 'לב' דעיקר התפילה היא בלב, 'רחמנא ליבא בעי'. 'לשפוך ליבנו כמים נוכח פני ה'.

גם כשהדרך מתארכת ומתנחלת לאיטה כל תיחלש דעתנו ונמשיך להתקדם ליעד הנכסף!

זוית ראיה <<

מן הסגור ההוא יפשו התנאים | הכל תלוי בראיה נכונה !

ילדים קרים! ! השבוע פרשת חיי שרה אנו קוראים בפרשה על "מערת המכפלה" שאברהם אבינו קנה אותה מעפרון החתי, ולאחר שקנאה והוציאה מרשותו היתה תקומה לשדה קדושה זו שהיתה בה המערה, וכמו שרש"י כותב על הפסוק: "ויקם שדה עפרון" 'תקומה היתה לה שיצא מיד הדייט ליד מלך'.
 ב'ליקוטי מוהר"ן' מביא את דברי ה"זהר הקדוש" על מכירה זו, שאף שמקום זה הוא מקום שיש שם אור גדול מאוד, כי מקום מערת המכפלה הוא שער גן עדן, שדרך שם עולים כל הנשמות, אבל אצל עפרון החתי היה נראה מקום זה למקום חשך ואפלה, ולכך מכרו בשמחה רבה לאברהם אבינו.
 הנה אנו רואים שאותו מקום - אברהם אבינו הרגיש נראה את הקדושה, האור הגדול שיש שם, ועל אותו מקום עפרון החתי ראה ממש הפוך, הוא ראה בזה מערה חשוכה ואפלה הוא שמח להתפטר ממנה.
 ודבר זה מלמדנו אנו, שיכול להיות שני אנשים יושבים ליד הסדור הפתוח, או ליד המשניות, ואחד רואה כמה חשיבות יש בזה, כמה זה מתוק כל תבה של התפלה, איזו נעימות יש בכל תבה של המשנה, והשני ממש רואה את ההפוך חס ושלום.
 כשאנו נגשים לדבר קדוש - נחשב על הזכות שיש בדבר ולא בקשי, נביט כמו אברהם אבינו שלא ראה את המערה כמו שהיא, אלא התבונן בפנימיותה, באורה ובזיוה, שאדם הראשון קבור שם וזה שער גן עדן. כשאנו נכנסים בהבטה נכונה וחיובית על כל דבר, נשמח בעשייתה, ונראה האור שבה.